
Vidaus reikalų ministerijos statutinių tarnybų darbuotojų pasitenkinimo darbu tyrimas

Vidaus reikalų ministerija (toliau – VRM) kas treji metai atlieka pavaldžių statutinių institucijų darbuotojų sociologinius tyrimus: policijos pareigūnų nuo 2002 m., Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie VRM (toliau – VSAT) ir Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM (toliau – PAGD) nuo 2008 m., o Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie VRM (toliau – FNTT), Viešojo saugumo tarnybos prie VRM (toliau – VSD) ir Vadovybės apsaugos departamento prie VRM (toliau – VAD) nuo 2017 m.

Šiuo tyrimu siekiama įvertinti pareigūnų poreikius, atskleisti veiklos problemas bei sunkumus, su kuriais dažniausiai susiduria pareigūnai, taip pat nustatyti priemonės, kuriomis būtų galima pagerinti pareigūnų darbo kokybę ir kvalifikaciją. Tyrime analizuojamas pareigūnų požiūris į savo profesiją, jos pasirinkimo motyvai, pareigūnų motyvacija, pasitenkinimas darbu ir darbo sąlygomis, taip pat nagrinėjamas pareigūnų požiūris į anksčiau įvykusias reformas jų tarnybose.

Tyrimo metodologija

2017 m. gegužės-birželio mėn. buvo organizuota reprezentatyvi VRM pavaldžių institucijų pareigūnų internetinė apklausa. Tyrime dalyvavo 10760 VRM pavaldžių statutinių tarnybų (policijos, VSAT, PAGD, FNTT, VSAT ir VAD) darbuotojų. Buvo panaudota daugiapakopė tikimybinė atranka. Apklausa vyko visuose minėtų tarnybų struktūriniuose padaliniuose. Dalyvavimo aktyvumas 53,4%, t. y. daugiau nei pusė visų tuo metu šiose tarnybose dirbusiųjų.

Panašiu metu – 2017 m. rugpjūčio-spalio mėn. vyko ir reprezentatyvi gyventojų apklausa, kurią pagal parengtą klausimyną atliko visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų bendrovė „Baltijos tyrimai“. Individualių interviu būdu (respondento namuose) visose šalies savivaldybėse apklausta 3110 respondentų. Taikyta daugiapakopė tikimybinė atranka. Tyrimo statistinė paklaida neviršija 1,8% esant 95% patikimumui. Šiame tyrime buvo analizuojama, kaip gyventojai suvokia viešojo saugumo situaciją bei nagrinėjamas žmonių požiūris į teisėsaugos institucijas: pasitikėjimas jomis, jų darbo vertinimas ir darbo prestižas.

Institucijų prestižo vertinimas

Palyginus gyventojų ir pareigūnų tyrimų rezultatus buvo siekta išsiaiškinti, kaip tam tikrų institucijų prestižas vertinimas visuomenėje ir kaip jį suvokia šiose institucijoje dirbantys pareigūnai. Gyventojai darbą beveik visose VRM pavaldžiose tarnybose laiko prestižiniu. Pvz., darbą VAD prestižiniu laikė 8 iš 10, FNTT ir VSAT – 7 iš 10, VST – 6 iš 10, policijoje ir PAGD – 4 iš 10 žmonių. Įdomu tai, kad gyventojai daug palankiau vertino darbo institucijose prestižą, nei jose dirbantieji, išimtis tik ugniagesiai gelbėtojai – pusė jų manė dirbantys prestižinėje tarnyboje. Svarbu ir tai, kad per pastaruosius metus išaugo visų tarnybų prestižas – ir visuomenės, ir šiose tarnybose dirbančių pareigūnų požiūriu.

Profesijos pasirinkimo motyvai

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, dėl kokių priežasčių pareigūnai pasirinko šią profesiją: ar šis sprendimas buvo motyvuotas, ar nulemtas atsitiktinių aplinkybių. Tyrimo rezultatai parodė, kad dažniausiai pareigūnai pasirinko šią profesiją, nes norėjo dirbti būtent tokį darbą (nurodė 50 proc.), kad tai kilni profesija (28 proc.), ar dėl to, kad norėjo padėti žmonėms (25 proc.). Tačiau pareigūnams svarbūs ir materialiniai dalykai bei saugumas ir stabilumas tarnyboje – beveik ketvirtadalis pareigūnų nurodė, kad renkantis profesiją jiems buvo svarbios ir žadamos socialinės garantijos, panaši dalis nurodė, kad atėjo dirbti į dabartinę tarnybą, nes taip susiklostė aplinkybės.

Palyginti su ankstinais metais, keitėsi pareigūnų nurodyti profesijos pasirinkimo motyvai – dabar dažniau minimas motyvas, kad norėjo dirbti būtent tokį darbą, atitinkamai pastebimai sumažėjo tokių, kurie nurodė socialines garantijas ar, kad „taip susiklostė aplinkybės“. Tai sietina su pagerėjusiomis darbo sąlygomis ir išaugusiu šių tarnybų prestižu visuomenėje.

Policijos pareigūnų atveju buvo galima palyginti, kaip pasikeitė situacija per pastarąjį dešimtmetį. 2017 m. tyrimo duomenys rodo, kad daugumos pareigūnų sprendimas dirbti policijoje nebuvo atsitiktinis. Visai kitas vaizdas matyti 2002 m., kai daugiau nei pusė policijos pareigūnų (62 proc.) nurodė, kad rinkosi šią profesiją, nes nebuvo galimybių susirasti kito darbo, dar 39 proc. nurodė, kad taip susiklostė aplinkybės, o 27 proc. – apsisprendimui turėjo įtakos žadamos socialinės garantijos.

Pasitenkinimas darbu ir darbo sąlygomis

Vienas svarbiausių tyrimo uždavinių buvo atskleisti pareigūnų požiūrį į darbą ir darbo sąlygas. Pasitenkinimas darbu buvo matuojamas penkių balų skale, kur 1 balas reiškė, kad darbu tarnyboje visiškai nepatenkinti, o 5 balai – kad labai patenkinti. Tyrimas parodė, kad savo darbu patenkinti 60 proc. dirbančiųjų, nepatenkinti – 16 proc., o 24 proc. – vertino neutraliai. Didžiausias pasitenkinimas darbu tarnyboje buvo VAD (78 proc.), mažiausiais – VSAT (53 proc.). VST patenkintų darbu buvo 69 proc., FNTT – 65 proc., PAGD – 64 proc., policijoje – 60 proc.

Pastebėta keletas bendrų tendencijų būdingų visoms tarnyboms. Viena jų – pakankamai gerai vertinami santykiai su bendradarbiais (patenkinti 8 iš 10) ir su tiesioginiais vadovais (patenkinti 7 iš 10) bei einamos pareigos (7 iš 10). Labiausiai skyrėsi įvairių tarnybų darbuotojų nuomonė dėl pasitenkinimo gaunamu atlyginimu. Darbu užmokesčiu patenkinti ketvirtadalis VSAT ir VPGT, trečdalis VST, FNTT ir policijos darbuotojų bei pusė dirbančiųjų VAD. Svarbu ir tai, kad palyginus su ankstesniais metais, policijoje pastebimai sumažėjo nepasitenkinimas darbo užmokesčiu.

Nepasitenkinimui tarnyba turi įtakos nemažai veiksnių: darbuotojai kritiškiau vertina santykius su vadovais, labiau nepatenkinti darbo organizavimu, dideliu darbo krūviu ir galimybe daryti karjerą. Jie daug dažniau jaučia nuskaudą dėl subjektyvių vadovų vertinimų, netolygaus darbo ir neteisingu darbo užmokesčio paskirstymu.

Daugumą pareigūnų (8 iš 10) motyvuotų didesnis darbo užmokestis, 6 iš 10 – stabilumas darbe, pusę – tinkamas darbo organizavimas ir darbo krūvio paskirstymas bei geras psichologinis klimatas padalinyje. Tikėtina, kad motyvacija ir nuomonė apie tarnybą pagerėtų, jei jie mažiau abejotų priimamų sprendimų skaidrumu.

Tarnybose vykusių pokyčių vertinimas

Tiriamuoju laikotarpiu daugelyje institucijų vyko tam tikri pokyčiai. Vienose, pvz., policijoje, vyko daugelį pareigūnų palietusi apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų viešosios ir kriminalinės policijos veiklos organizavimo reforma, kitose – PAGD, VSAT ir VST – tarnybų vadovų kaita. Todėl buvo svarbu nustatyti, kaip šiose tarnybose dirbantys pareigūnai suvokia pokyčius, ar mato jų naudą ir, ar yra pakankamai informuoti apie pokyčius ir jų tikslus.

Tyrimas parodė, kad dalis šių tarnybų darbuotojų nesijaučia pakankamai saugiai ir stabiliai. Dauguma neižvelgė, kad pokyčiai jų institucijose buvo naudingi jiems asmeniškai, ar,

kad tai būtų pagerinę jų tarnybos veiklą, tačiau pusė pareigūnų sutiko, kad jiems asmeniškai padidėjo darbo užmokestis. Daugiau nei pusė dirbančiųjų policijoje ir VST sutiko su teiginiu, kad pagerėjo jų tarnybos materialinis aprūpinimas, tuo metu VSAT ir VPGT aprūpinimo pagerėjimą pastebėjo tik penktadalis.

Vykstant pokyčiams institucijose labai svarbi tinkama vidinė komunikacija, nuo jos sėkmės nemažai priklauso ir darbuotojų savijauta bei pritarimas ar pasipriešinimas pokyčiams. Šiuo klausimu gana gera situacija buvo policijoje ir VST – pusė dirbančiųjų nurodė, kad jie gavo pakankamai informacijos apie pokyčius ir jų tikslus, o VSAT ir PAGD tokių buvo tik trečdalis.

Įdomu tai, kad išsiskyrė tirtų tarnybų pareigūnų nuomonė dėl jų profesijos patrauklumo išaugimo ir dėl visuomenės požiūrio į juos. Optimistiškiausi šiuo klausimu buvo PAGD ir VST pareigūnai: pusė jų pritarė, kad pagerėjo visuomenės požiūris į jų instituciją, tiek pat manė, kad jų profesija tapo patrauklesnė. Tuo metu taip manančių policijoje ir VSAT buvo tik trečdalis. Lyginant šiuos pareigūnų vertinimus su gyventojų apklausų rezultatais, matyti, kad per kelerius metus visuomenėje išaugo visų profesijų prestižas, taip pat pastebimai išaugo ir žmonių pasitikėjimas šiomis institucijomis.

Tyrimo rezultatų panaudojimas

Šių tyrimų rezultatai panaudojami vykdant ir vertinant valdymo reformas statutinėse institucijose, veiklos planavimo sesijose teritorinėse įstaigose bei tobulinant šių tarnybų personalo politiką ir gerinant mokymo kokybę.

Dr. Eglė Vileikienė

Vidaus reikalų ministerijos

Projektų ir kokybės valdymo grupės patarėja